

Επιστημονικό Άρθρο

Βαλκανική Πολιτική Εναντίον Επιστήμης: Γιατί το 1944 μία Δυτική Βουλγαρική Διάλεκτος Χαρακτηρίστηκε «Μακεδονική» Γλώσσα;

Κρασιμίρ Καμπακτσιέβ

Υποδιευθυντής, Διεύθυνση Τεχνών, Ανθρωπιστικών Επιστημών και
Εκπαίδευσης, Αθηναϊκό Ινστιτούτο (ΑΘΙΝ)

Η εργασία αυτή εξετάζει ένα πολιτικοποιημένο γλωσσικό ζήτημα και απαντά στο ερώτημα γιατί το 1944 μία δυτική βουλγαρική διάλεκτος αποδόθηκε με το όνομα «Μακεδονική», αγνοώντας πλήρως τα επιστημονικά δεδομένα. Η λέξη «Μακεδονική» είναι ελληνική και σημαίνει «ορεινός». Η ονομασία «Μακεδονική» γλώσσα εκλάπη από την πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας στο τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, με εντολές που δόθηκαν από τον Στάλιν. Σήμερα, ένα κράτος που επιδιώκει την ένταξη του στην Ευρωπαϊκή Ένωση διατηρεί αυτή την ψευδή ονομασία. Η κλοπή ξεκίνησε πριν από 80 χρόνια. Η μεγάλη βουλγαρική πλειονότητα σήμερα δεν αναγνωρίζει γλώσσα με την ονομασία «Μακεδονική». Στη Βουλγαρία, οι πολίτες, οι γλωσσολόγοι και η κυβέρνηση αναγνωρίζουν τη γλώσσα που ομιλείται στη σημερινή Βόρεια Μακεδονία ως βουλγαρική διάλεκτο. Σύμφωνα με τις υποχρεώσεις βάσει της Συμφωνίας των Πρεσπών (2018), η ελληνική κυβέρνηση αποδέχεται τον όρο «Μακεδονική», αλλά μόνο ως αναφορά σε μία σλαβική γλώσσα που δεν σχετίζεται με τον ελληνικό πολιτισμό. Οι συνέπειες αυτής της συμφωνίας εξετάζονται στην παρούσα εργασία.

Λέξεις κλειδιά: Μακεδονία, γλωσσολογία, Συμφωνία των Πρεσπών, Βαλκανική πολιτική

Εισαγωγή

Πριν ασχοληθώ με το ζήτημα του γιατί, το 1944, η δυτική βουλγαρική διάλεκτος, που μιλιόταν στον Βαρδάρη της σημερινής Βόρειας Μακεδονίας (ΒΜ), ονομάστηκε «Μακεδονική» γλώσσα, θα ήθελα να θέσω μία πολιτική υπόθεση. Είναι γνωστό ότι οι περισσότεροι άνθρωποι που ζουν σήμερα στην Καταλονία, επιθυμούν τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κράτους και αγωνίζονται προς αυτή την κατεύθυνση εδώ και πολλά χρόνια. Ας φανταστούμε ότι, αύριο ή μεθαύριο, οι Καταλανοί αποφασίζουν ξαφνικά πως το μελλοντικό τους κράτος πρέπει να ονομάζεται «Ευρώπη», ότι, συνεπώς, οι πολίτες του κράτους πρέπει να ονομάζονται «Ευρωπαίοι» και ότι η γλώσσα που μιλούν πρέπει να είναι γνωστή ως η «Ευρωπαϊκή». Ας υποθέσουμε επίσης ότι πραγματοποιούν ένα δημοψήφισμα. Το δημοψήφισμα εγκρίνει το όνομα «Ευρώπη» για τη χώρα, «Ευρωπαίοι» για τους πολίτες, και «Ευρωπαϊκή» για τη γλώσσα.

Η πρόταση υποβάλλεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) για τελική έγκριση. Με αυτή την υπόθεση, το ερώτημα που προκύπτει είναι: πώς θα αντιδράσει η ΕΕ; Θα ανεχθεί και θα εγκρίνει μια τέτοια πρόταση; Πρόκειται για ένα απολύτως λογικό ερώτημα, καθώς η ΕΕ όχι μόνο εξέτασε παρόμοιες ονομασίες για χώρα, εθνότητα και γλώσσα στην περίπτωση της ΒΜ, αλλά τις αποδέχθηκε – ωσάν να είναι πλήρως έγκυρες και επιστημονικά δικαιολογημένες.

Η Παραβίαση της Συμφωνίας από τη ΒΜ

Στις 12 Μαΐου 2024, η Γκορντάνα Σιλιάνοβσκα-Ντάβκοβα, Πρόεδρος της ΒΜ και καθηγήτρια συνταγματικού δικαίου και πολιτικών συστημάτων, προκάλεσε σκάνδαλο στην ΕΕ χρησιμοποιώντας την ονομασία «Μακεδονία» αντί για το συμφωνηθέν όνομα της χώρας, «Βόρεια Μακεδονία», όπως προβλέπεται από τη Συμφωνία των Πρεσπών του 2018. Η κίνηση αυτή προκάλεσε έντονες διαμαρτυρίες από τις κυβερνήσεις δύο χωρών της ΕΕ, της Ελλάδας και της Βουλγαρίας.

Η Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, επέπληξε τη Σιλιάνοβσκα-Ντάβκοβα για την παραβίαση των υποχρεώσεων της ΒΜ βάσει της Συμφωνίας των Πρεσπών και του πλαισίου διαπραγμάτευσης για την ένταξη της χώρας στην ΕΕ. Ακολούθησε ένα αυστηρότερο μήνυμα προς την κυβέρνηση της ΒΜ σχετικά με τις προοπτικές ένταξής της στην ΕΕ.

Η πορεία ένταξης της Αλβανίας διαχωρίστηκε από αυτή της ΒΜ (Schengen News 2024, 26 Σεπτεμβρίου), με αποτέλεσμα η διαδικασία για την τελευταία να καθυστερεί. Οι συζητήσεις ένταξης στις 15 Οκτωβρίου 2024 ξεκίνησαν με την Αλβανία και όχι με τη ΒΜ. Ο κύριος λόγος για τον αποκλεισμό της ΒΜ είναι ο εξής: το 2022 η χώρα συμφώνησε να τροποποιήσει το Σύνταγμά της για να συμπεριλάβει τη βουλγαρική μειονότητα, αλλά μέχρι στιγμής (τέλος 2024) δεν έχει εκπληρώσει αυτή την υπόσχεση.

Καταχρηστική Ονομασία μίας Αρχαίας Γλώσσας

Το παρόν άρθρο ασχολείται κυρίως με τις γλωσσολογικές πτυχές ενός πολιτικού ζητήματος που παραμένει άλυτο εδώ και δεκαετίες και απαντά στο ερώτημα γιατί, το 1944, μία δυτική βουλγαρική διάλεκτος μετονομάστηκε σε «Μακεδονική» γλώσσα, κατόπιν εντολών του Στάλιν, αγνοώντας πλήρως την επιστημονική αλήθεια. Αυτή η πολιτική πράξη συνιστά στην ουσία οικειοποίηση του ονόματος μίας αρχαίας γλώσσας. «Μακεδονική» ήταν η ονομασία μίας ινδοευρωπαϊκής γλώσσας, η οποία ομιλείτο στην εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου και σήμερα είναι εξαφανισμένη. Γλωσσολογικά, δηλαδή γενεαλογικά, ανήκει στον ελληνικό κλάδο της ινδοευρωπαϊκής οικογένειας γλωσσών και συνδέεται στενά με την αρχαία ελληνική. Μία «μακεδονική» γλώσσα με σλαβικά χαρακτηριστικά – γραμματικά ή λεξιλογικά – δεν υπήρξε ποτέ. Επιπλέον, η ίδια η λέξη «Μακεδονική» είναι ελληνική όπως έχει εξηγήσει ο Παπανίκος (2018). Με άλλα λόγια, η ονομασία «Μακεδονική» γλώσσα εκλάπη

από την πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας στο τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, με εντολές του Στάλιν.

Η καταχρηστική ονομασία της «Μακεδονικής» εντάσσεται σε μία βαθιά ριζωμένη παράδοση στα Βαλκάνια, όπου κυβερνήτες αλλάζουν διαρκώς ονομασίες, ακόμα και ανθρώπων, παρά τη θέλησή τους. Ορισμένα περιστατικά αλλαγής ονομάτων, όπως θα φανεί παρακάτω, έχουν μία αξιοσημείωτη ιστορία.

Η καταχρηστική ονομασία της «Μακεδονικής» ξεκίνησε το 1944. Μία ομάδα ατόμων, που αυτοαποκαλούνταν «Αντιφασιστική Συνέλευση για την Εθνική Απελευθέρωση της Μακεδονίας», συγκεντρώθηκε στις 2 Αυγούστου εκείνης της χρονιάς στο σερβικό μοναστήρι του Προχόρ Πτσίνσκι, ένα σερβικό ορθόδοξο μοναστήρι νότια της Σερβίας, που βρίσκεται στην περιοχή *Pčinja*. Όταν ζήτησαν άδεια για να διεξάγουν τη συνάντησή τους στο μοναστήρι, τους απαγορεύτηκε η είσοδος, οπότε συναντήθηκαν στα χωράφια έξω από αυτό. Στα κρατικά ιδρύματα της περιοχής του Βαρδάρη, η γλώσσα ήταν η λογοτεχνική βουλγαρική, ενώ ο τοπικός πληθυσμός μιλούσε μία δυτική διάλεκτο, με κάποια ιδιόμορφα χαρακτηριστικά, τα οποία έχουν καταγραφεί. Η «συνέλευση» αυτή, υπακούοντας στις εντολές του Στάλιν, κήρυξε τη δυτική βουλγαρική διάλεκτο που μιλούσε ο γενικός πληθυσμός ως «Μακεδονική» γλώσσα, παρά το γεγονός ότι στους συγκεντρωθέντες δεν περιλαμβάνονταν άτομα με γλωσσολογική ή φιλολογική κατάρτιση.

Έτσι, μία απροκάλυπτη οικειοποίηση διαπράχθηκε από αμαθείς βάσει πολιτικών εντολών του Στάλιν, που σφετερίστηκαν την ονομασία μίας αρχαίας γλώσσας, αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής και παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Αυτή η οικειοποίηση προσέλκυσε τη δέουσα πολιτική προσοχή μόνο μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, λόγω της ανάγκης διεθνούς αναγνώρισης του νεοσύστατου κράτους.

Η αντίδραση δεν άργησε. Αρχικά από την Ελλάδα και στη συνέχεια από τη Βουλγαρία. Στην οικειοποίηση της ονομασίας «Μακεδονική» γλώσσα προστέθηκε και η υιοθέτηση από το νεοσύστατο κράτος της ονομασίας ολόκληρης της γεωγραφικής περιοχής, «Μακεδονία». Η περιοχή της ΒΜ κατοικούνταν τότε – και κατοικείται ακόμα σήμερα – από πολλούς λαούς, όπως Βούλγαρους, Έλληνες, Σέρβους, Αλβανούς, Βόσνιους, Μαυροβούνιους, Τούρκους, Ρομά, Αρμένιους και άλλους. Η σταθερή θέση της Ελλάδας και της Βουλγαρίας, που αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν το νεοσύστατο κράτος με την ονομασία «Μακεδονία» και τη γλώσσα που ομιλείται σε αυτό ως «Μακεδονική», εμπόδιζε την αναγνώρισή του για σχεδόν τριάντα χρόνια: από το 1991 (μετά το δημοψήφισμα ανεξαρτησίας του νέου κράτους) έως το 2019, όταν τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία των Πρεσπών, που είχε υπογραφεί την προηγούμενη χρονιά.

Τα τρέχοντα πολιτικά γεγονότα στη σημερινή ΒΜ και η εμμονή με την οποία ορισμένες πολιτικές οντότητες, συμπεριλαμβανομένης της Προέδρου της χώρας, επιμένουν στη χρήση δύο καταχρηστικών ονομασιών («Μακεδονία» και «Μακεδονική»), ωθούν την Ελλάδα και τη Βουλγαρία να εμποδίσουν για δεύτερη φορά την ένταξη της ΒΜ στην ΕΕ. Αυτό θα συμβεί εάν η ΒΜ συνεχίσει να παραβιάζει τις υποχρεώσεις της προς τις δύο χώρες (τη Συμφωνία των Πρεσπών του 2018 με την Ελλάδα και τη Συνθήκη Φιλίας, Καλής Γειτονίας και

Συνεργασίας του 2018 με τη Βουλγαρία) και να μην πληροί τις απαιτήσεις της ΕΕ για την ένταξή της.

Για Όσους δεν Είναι Εξοικειωμένοι με Αυτό το Επιστημονικό Πεδίο – Προοπτικές

Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο είναι ότι η συντριπτική πλειονότητα του πληθυσμού στην Ελλάδα και τη Βουλγαρία σήμερα δεν αναγνωρίζουν – και πιθανότατα δεν θα αναγνωρίσουν ποτέ – μία γλώσσα με την ονομασία «Μακεδονική». Η πλειονότητα των επιστημόνων, γλωσσολόγων και ιστορικών, μαζί με την κυβέρνηση της Βουλγαρίας, αναγνωρίζουν τη γλώσσα που ομιλείται στη σημερινή ΒΜ ως μία δυτική βουλγαρική διάλεκτο. Για τους περισσότερους Έλληνες πολίτες, αυτή η γλώσσα ή διάλεκτος θεωρείται απλώς βουλγαρική.

Ωστόσο, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που ανέλαβε η ελληνική κυβέρνηση στη Συμφωνία των Πρεσπών του 2018, η Ελλάδα σήμερα πρέπει να αναγνωρίσει τον όρο «Μακεδονική» – αλλά μόνο προσωρινά και υπό την προϋπόθεση ότι ο όρος αναφέρεται αποκλειστικά σε μία σλαβική γλώσσα, που δεν έχει καμία σχέση με την αρχαία ελληνική διάλεκτο που είναι γνωστή στην παγκόσμια ιστορία και τη γλωσσολογία ως «Μακεδονική»¹. Αυτή η προϋπόθεση αποτελεί ουσιαστικό μέρος της Συμφωνίας των Πρεσπών.

Για όσους δεν είναι εξοικειωμένοι με αυτό το επιστημονικό πεδίο – το οποίο περιλαμβάνει δύο διακριτές υποκατηγορίες, τη γλωσσολογία και την πολιτική – το ζήτημα μπορεί να φαίνεται παράδοξο, καθώς, καταρχήν, η κατάχρηση μίας γλωσσικής ονομασίας δύσκολα θα μπορούσε να προσφέρει ιδιαίτερα οφέλη. Γιατί, λοιπόν, συνέβη; Επειδή, ογδόντα χρόνια πριν, η κατάχρηση του όρου «Μακεδονική», που εφαρμόστηκε σε μία διάλεκτο, συνοδεύτηκε από την κατάχρηση της εθνοτικής ονομασίας «Μακεδόνες», η οποία άρχισε να χρησιμοποιείται στη γεωγραφική περιοχή του Βαρδάρη από τα κρατικά ιδρύματα ενός νέου κράτους, για συγκεκριμένους κατοίκους της γεωγραφικής περιοχής της Μακεδονίας, δηλαδή αυτούς του Βαρδάρη. Το απλό και προφανές γεγονός είναι ότι οι κάτοικοι σε όλη τη γεωγραφική περιοχή της ΒΜ ήταν και εξακολουθούν να είναι Έλληνες και Βούλγαροι, αν και, όπως ήδη εξηγήθηκε, σε αυτή ζουν επίσης πολλές άλλες εθνότητες και εθνοτικές ομάδες.

Σε κανένα κράτος στον κόσμο δεν μπορεί ποτέ να επιτραπεί να οικειοποιηθεί την ονομασία μίας γεωγραφικής περιοχής για δικούς του σκοπούς. Να σημειωθεί ότι η περίπτωση της Βρετανίας είναι διαφορετική. Το όνομα είναι γαλλικό, αλλά αναφέρεται σε μια γη που κατοικείται από Βρετανούς. Ομοίως, η γλώσσα των Βουλγάρων είναι τουρκική, αλλά η βουλγαρική γλώσσα είναι σλαβική, όχι τουρκική. Μόνο το όνομα δανείστηκε (Βούλγαρος), χωρίς να προκληθεί καμία βλάβη σε καμία εθνοτική ταυτότητα. Αντίθετα, στην περίπτωση του ονόματος «Μακεδόνας», αυτή η ονομασία οικειοποιήθηκε με συγκεκριμένο σκοπό. Εάν αυτό, υποθετικά, επιτρεπόταν διεθνώς, σε ένα ευρωπαϊκό έθνος, όπως οι Καταλανοί, θα μπορούσε να αποφασίσει μέσω δημοψηφίσματος ότι η χώρα τους

¹Prespa Agreement (2018) <https://www.mfa.gr/images/docs/eidikathemata>.

θα ονομάζεται «Ευρώπη» και ότι η γλώσσα που χρησιμοποιείται στη χώρα θα λέγεται «Ευρωπαϊκή». Ο παραλογισμός ενός τέτοιου σεναρίου είναι προφανής. Ωστόσο, το οξύμωρο είναι ότι ένας μεγάλος υπερεθνικός πολιτικός οργανισμός, όπως η ΕΕ, επιτρέπει στην πραγματικότητα την υλοποίηση αυτού του σεναρίου στη σημερινή Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, όσον αφορά τη γλώσσα που ομιλείται στη χώρα.

Λίγη Ιστορία του Ζητήματος

Πράγματι, στα μέσα του 19ου αιώνα, στη γεωγραφική περιοχή της Μακεδονίας υπήρχαν, κατά ισχυρισμό, κάποιοι άνθρωποι με μία δυσδιάκριτη ταυτότητα, οι οποίοι θεωρούσαν – ή μάλλον πίστευαν – ότι ήταν «αρχαίοι Μακεδόνες». Οι σκέψεις και οι πεποιθήσεις είναι ελεύθερες και, φυσικά, απολύτως νόμιμη η έκφρασή τους. Η αντικειμενική πραγματικότητα, ωστόσο, είναι κάτι πολύ διαφορετικό: περιγράφεται επιστημονικά και αφήνει ελάχιστα περιθώρια για παρερμηνείες και παρανοήσεις. Η γλώσσα περιγράφεται επιστημονικά μέσω της γλωσσολογικής θεωρίας, ενώ η εθνότητα περιγράφεται μέσω της θεωρίας των *απλοομάδων*.

Οι αστοιχειώτες «αρχαιομακεδονικές» αξιώσεις του 19ου αιώνα, από εκείνους τους ανθρώπους ασαφούς ταυτότητας, είχαν ήδη καταρριφθεί από τον Σλαβέικοφ το 1871, σε ένα άρθρο που χλεύαζε τους «πιστούς» – ογδόντα χρόνια πριν την κλοπή της ονομασίας «Μακεδονική» (Slaveykov, 1871). Η άρνηση του Σλαβέικοφ και άλλων να αποκαλούν τον βουλγαρικό πληθυσμό της περιοχής «Μακεδόνες», δεν ήταν τυχαία τη δεκαετία του 1870, όπως και δεν είναι τυχαία όταν συμβαίνει σήμερα. Ένα γεγονός της σύγχρονης ιστορίας είναι ότι, το 2019, ο πρωθυπουργός της ΒΜ, Ζόραν Ζάεφ, παραδέχτηκε – με αξιοσημείωτη ειλικρίνεια και δημοσίως – ότι η ΒΜ συστηματικά οικειοποιούνταν ιστορικά στοιχεία (Zaev, 2019):

Στις προσπάθειές μας να ξαναγράψουμε την ιστορία μας, κλέβοντας απερίσκεπτα και κατάφωρα γεγονότα από την ιστορία των γειτόνων μας και της παγκόσμιας ιστορίας, καταφέραμε ένα αυτογκόλ. Με αυτούς τους χειρισμούς εμποδίσαμε την πορεία μας προς την ΕΕ και το ΝΑΤΟ.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο τότε πρωθυπουργός της ΒΜ παραδέχτηκε την κλοπή μόνο ενώπιον ελληνικών και βουλγαρικών μέσων μαζικής ενημέρωσης. Προφανώς, του έλειπε το θάρρος ή η επιθυμία – ή και τα δύο – να το κάνει πιο κατηγορηματικά, εντός της χώρας του και διεθνώς, ώστε να προσελκύσει την απαραίτητη διεθνή προσοχή.

Το Γλωσσικό Μειονέκτημα της Συμφωνίας των Πρεσπών

Από γλωσσολογική άποψη, η Συμφωνία των Πρεσπών παρουσιάζει ένα σημαντικό ελάττωμα, καθώς επιτρέπει στους πολίτες της ΒΜ, αλλά και σε όλους

τους ανθρώπους, να αναφέρονται στη δυτική βουλγαρική διάλεκτο ως «Μακεδονική». Το άρθρο 7(4) της Συμφωνίας των Πρεσπών αναφέρει:

Η Δεύτερη Συμβαλλόμενη [Βόρεια Μακεδονία] σημειώνει ότι η επίσημη γλώσσα της, η μακεδονική γλώσσα, ανήκει στην ομάδα των νοτιοσλαβικών γλωσσών. Τα Συμβαλλόμενα Μέρη σημειώνουν ότι η επίσημη γλώσσα και άλλα χαρακτηριστικά της Δεύτερης Συμβαλλόμενης [Βόρεια Μακεδονία] δεν σχετίζονται με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, την ιστορία, την κουλτούρα και την κληρονομιά της βόρειας περιοχής της Πρώτης Συμβαλλόμενης [Ελλάδα].

Αποτελεί ουσιαστικά **μία έντονη σημασιολογική ασυνέπεια** το να επιτρέπεται η χρήση της ίδιας λέξης, η οποία αποτελεί ταυτόχρονα επιστημονικό και πολιτικό όρο, με δύο εντελώς διαφορετικές σημασίες, σε διαφορετικά συμφραζόμενα. Προφανώς, αυτός ήταν ένας μεγάλος πολιτικός συμβιβασμός, που η τότε κυβερνώσα πολιτική δύναμη στην Ελλάδα αποφάσισε να κάνει. Σήμερα, η Ελλάδα αναγκάζεται να «καταπιεί» τις πικρές συνέπειες.

Πολιτικές Επιπτώσεις

Ως συγγραφέας αυτού του άρθρου και ως Βούλγαρος, κατανοώ τους πολίτες της ΒΜ και δεν τους κατηγορώ για την επιθυμία τους να μην αποκαλούνται Βούλγαροι. Ο ίδιος δεν αισθάνομαι περήφανος που είμαι Βούλγαρος, για τουλάχιστον δύο πολύ σοβαρούς λόγους. Πρώτον, οι Βούλγαροι, σε αντίθεση με τους Ούγγρους, τους Τσέχους, τους Σλοβάκους και τους Πολωνούς, δεν αντιστάθηκαν στο κομμουνιστικό καθεστώς (με ελάχιστες εξαιρέσεις). Δεύτερον, στα τέλη του 20^{ου} αιώνα οι Βούλγαροι δεν αντέδρασαν καθόλου στην αναγκαστική αλλαγή των ονομάτων ενός εκατομμυρίου Τούρκων, οι οποίοι ήταν Βούλγαροι πολίτες.

Επιπλέον, η Βουλγαρία είναι σήμερα γνωστή ως ο ουραγός της ΕΕ σχεδόν σε όλους τους τομείς: με εκτεταμένη διαφθορά, ιδιαίτερα μεταξύ πολιτικών και υπαλλήλων κρατικών ιδρυμάτων· με ένα αδύναμο, διεφθαρμένο και πολιτικά εξαρτώμενο δικαστικό σύστημα· με ελάχιστο σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα από την αστυνομία και τα δικαστήρια· με την ελάχιστη ελευθερία στα μέσα μαζικής ενημέρωσης· και με περιορισμένες ευκαιρίες για τους νέους να λάβουν καλή εκπαίδευση και να βρουν εργασία στη χώρα τους². Ως αποτέλεσμα, οι πιο ικανοί και φιλόδοξοι νέοι εγκαταλείπουν τη χώρα μαζικά, αφήνοντάς την στα χέρια ολοένα και μεγαλύτερων ομάδων ανίκανων και διεφθαρμένων πολιτικών και διοικητικών στελεχών, καθώς και κοινών εγκληματιών.

---

²Η Βουλγαρία παραμένει η φτωχότερη χώρα στην ΕΕ όσον αφορά το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ). <https://bnt.bg/news/national-statistics-bulgaria-remains-the-poorest-country-in-the-eu-in-terms-of-gdp-distribution-316332news.html>. Η Βουλγαρία είναι η χώρα με τη μεγαλύτερη διαφθορά. <https://transparency.bg/ti-bg-in-medias/bulgaria-on-air-ti-bulgaria-bulgaria-is-the-most-corrupted-country-in-the-eu/>.

Το Γλωσσικό Ζήτημα

Αλλά επιτρέψτε μου να επιστρέψω στο γλωσσικό ζήτημα. Η γλωσσολογία δεν είναι απλώς μία επιστήμη· είναι μία φυσική επιστήμη. Μελετά ένα προϊόν του συλλογικού ανθρώπινου εγκεφάλου, ένα αδιάσπαστο κομμάτι της αντικειμενικής πραγματικότητας. Όπως τα κύτταρα, τα άτομα, οι ατομικοί πυρήνες και η πυρηνική σύντηξη αποτελούν αντικειμενική πραγματικότητα, έτσι και τα μοτίβα της σειράς λέξεων, τα ονοματικά σύνολα (NPs), τα ρηματικά σύνολα (VPs), οι πτώσεις, οι κλίσεις και όλες οι άλλες παρόμοιες δομικές γλωσσικές οντότητες, είναι καθολικά και εμφανίζονται υπό συγκεκριμένες διαμορφώσεις σε όλες τις φυσικές γλώσσες (Kabakčiev, 2023). Και όπως τα κύτταρα, τα άτομα, οι ατομικοί πυρήνες και η πυρηνική σύντηξη ονοματίζονται ως φυσικά φαινόμενα, έτσι και οι ονομασίες των γλωσσών είναι ονομασίες φυσικών φαινομένων, που μελετώνται και εξηγούνται επιστημονικά.

Δυστυχώς, σε αυτή την περίπτωση, η ονομασία μίας γλώσσας/διαλέκτου άλλαξε μέσω πολιτικών χειρισμών σε μεγάλη διεθνή κλίμακα, καταλαμβάνοντας ακόμη και τον Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης (ISO)³. Αρχικά ο ISO είχε ταξινομήσει τη «Μακεδονική» ως εξαφανισμένη γλώσσα με το αυθεντικό της όνομα, «Μακεδονική». Αργότερα, προφανώς υπό πολιτική πίεση από την πρώην Γιουγκοσλαβία και από το νεοεμφανιζόμενο κράτος στον Βαρδάρη της Μακεδονίας, ο ISO άλλαξε την ονομασία «Μακεδονική» σε «Αρχαία Μακεδονική» – μία πράξη που διαστρεβλώνει σοβαρά την ιστορική και επιστημονική αλήθεια και οδηγεί σε κατάφορη παραχάραξη, τόσο ιστορική όσο και γλωσσική, σχετικά με τη γενεαλογική εξέλιξη των γλωσσών και τις γραμματικές και λεξιλογικές τους δομές.

Αλλαγή Ονομάτων: Μία Μακροχρόνια Βαλκανική και Βουλγαρική Πρακτική

Είναι τώρα καιρός να θυμηθούμε άλλες περιπτώσεις αλλαγής ονομασιών (συνήθως με βία), ως φαινομένου που είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό των Βαλκανίων. Τα ονόματα πλήθους ανθρώπων έχουν αλλάξει συστηματικά μέσα σε μικρότερες ή μεγαλύτερες χρονικές περιόδους, ενάντια στη θέλησή τους, στις δύο παρακάτω βαλκανικές χώρες που εμπλέκονται σε εδαφικές συγκρούσεις: Τουρκία, Βουλγαρία. Η αλλαγή ονομάτων σε αυτές τις χώρες πραγματοποιήθηκε σε πολλές περιπτώσεις με βία, συμπεριλαμβανομένης της σωματικής βίας, αλλά και συχνά με ύπουλους τρόπους, χρησιμοποιώντας διοικητικά μέτρα, τα οποία γενικά ήταν ιδιαίτερα ανήθικα. Τα διοικητικά μέτρα ήταν συνήθως παράνομα,

³Είναι εξαιρετικά δύσκολο να βρεθεί η ιστορία της ανάθεσης των κωδικών ISO στη μακεδονική ως ελληνική γλώσσα και στη συνέχεια η αλλαγή τους σε αυτό που σήμερα αποκαλείται - λανθασμένα - μακεδονική. Η ιστορία υπάρχει και μπορεί να εντοπιστεί, αλλά μόνο από έναν πολύ ικανό ειδικό πληροφορικής. Ωστόσο, έμμεσες αποδείξεις για τις καταχρήσεις των ISO (πολιτικά υποκινούμενες) βρίσκονται εδώ - <https://www.iso.org/obp/ui#iso:code:3166:MK>. Ο κωδικός MK έχει ανατεθεί στη Βόρεια Μακεδονία, μια χώρα που δεν υπήρχε μέχρι το 2018! Γιατί ο κωδικός MK και όχι NMK;

παρότι μερικές φορές γίνονταν τυπικώς νόμιμα, όπως με τον Νόμο για τα Επώνυμα στην Τουρκία το 1934 (καταργήθηκε το 2013), ο οποίος απαιτούσε από όλους τους πολίτες της Τουρκίας να υιοθετήσουν τουρκικά ονόματα.

Ωστόσο, ενώ ο Νόμος για τα Επώνυμα στην Τουρκία θεσπίστηκε δεκαετίες πριν από την αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως θεμελιωδών αξιών στην Ευρώπη, το κομμουνιστικό καθεστώς στη Βουλγαρία εφάρμοξε αλλαγή ονομάτων στους Τούρκους μέχρι το τέλος του 20^{ου} αιώνα – αν και το 1975 η Βουλγαρία είχε υπογράψει τη Διακήρυξη του Ελσίνκι (σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα) (Helsinki Accords, 1975). Η αλλαγή ονομάτων στη Βουλγαρία εφαρμόστηκε και στα τρία ονόματα των ανθρώπων: πρώτο, μεσαίο και επώνυμο, τα οποία απαιτούνταν από τον νόμο για κάθε πολίτη να κατέχει. Η αλλαγή ονομάτων γινόταν μέχρι την πτώση του κομμουνισμού το 1989 με βία. Χιλιάδες Τούρκοι που διαμαρτύρονταν για την αλλαγή των ονομάτων τους φυλακίστηκαν για μήνες και χρόνια. Στις 26 Δεκεμβρίου 1984, τρία άτομα, συμπεριλαμβανομένου ενός παιδιού 18 μηνών, σκοτώθηκαν από την αστυνομία κατά τη διάρκεια διαμαρτυρίας στην πλατεία του χωριού Μογλιάνε⁴.

Αλλά η αλλαγή ονομάτων είχε και άλλες δραστικές συνέπειες. Όλες οι ιατρικές καταγραφές ανθρώπων στη Βουλγαρία με τουρκικά ονόματα κατασχέθηκαν από τα νοσοκομεία, με αποτέλεσμα οι γιατροί να μην μπορούν να προσδιορίσουν την ιατρική κατάσταση των ασθενών – και οι καταγραφές δεν βρέθηκαν ποτέ αργότερα. Όλες οι καταγραφές μαθητών με τουρκικά ονόματα κατασχέθηκαν από τα σχολεία και επίσης δεν βρέθηκαν ποτέ αργότερα. Και, ντροπή για μία ευρωπαϊκή χώρα στο τέλος του 20^{ου} αιώνα, να μην υπάρχει καμία αναφορά ότι διευθυντής νοσοκομείου ή σχολείου στη Βουλγαρία αντέτεινε στην κατάσχεση των καταγραφών – η οποία κατάσχεση συνιστούσε παρανομία βάσει της κομμουνιστικής νομοθεσίας.

Η αναγκαστική αλλαγή των ονομάτων όλων των Τούρκων στη Βουλγαρία οδήγησε σταδιακά το 1988-1989 σε αύξηση του αριθμού των διαμαρτυριών. Αυτές έλαβαν διάφορες μορφές, έμμεσες ή άμεσες, και διαφόρων τύπων πολιτική ανυπακοή, όπως η άρνηση εργασίας ή η μη σωστή εργασία σε εργοστάσια και αγροκτήματα (όλα κρατικής ιδιοκτησίας τότε). Οι διαμαρτυρίες εμπνεύστηκαν επίσης από την περεστρόικα στην ΕΣΣΔ, που συντελούνταν εκείνη την περίοδο.

Αυτά τα προβλήματα τελικά οδήγησαν το κυβερνών κομμουνιστικό κόμμα σε εθνοκαθαρτικές ενέργειες, οι οποίες εξελίχθηκαν ως οι μεγαλύτερες στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Η εθνοκάθαρση επηρέασε πλήθος ανθρώπων, σχεδόν 400.000 Τούρκους, οι οποίοι το καλοκαίρι του 1989 αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν βιαστικά τα σπίτια τους και να αναζητήσουν καταφύγιο στη γειτονική Τουρκία.

Ντροπιαστικά, η τεράστια πλειονότητα του βουλγαρικού πληθυσμού εκείνη την εποχή έκλεισε τα μάτια στην αναγκαστική αλλαγή των ονομάτων των Τούρκων συμπολιτών τους και στην εξορία τους από τη χώρα. Μερικούς μήνες

---

⁴Το ΚΔΕ της Βουλγαρίας και άλλα κόμματα της τουρκικής μειονότητας τιμούν τη μνήμη των θυμάτων της «Διαδικασίας Αναγέννησης» της κομμουνιστικής εποχής. <https://sofiaglobe.com/2018/12/26/bulgarias-mrf-other-ethnic-turkish-parties-commemorate-victims-of-communist-era-revival-process/>.

αργότερα, μετά την πτώση του κομμουνισμού, έγινε σαφές ότι οι περισσότεροι Βούλγαροι ήταν στην πραγματικότητα κατά εκείνης της ταπεινωτικής πολιτικής, αλλά φοβόντουσαν βαθιά να εκφράσουν τη διαφωνία τους – κάτι κατανοητό, δεδομένης της αγριότητας του βουλγαρικού κομμουνιστικού καθεστώτος. Οι ελάχιστοι Βούλγαροι που αντιστάθηκαν ανοιχτά στην αλλαγή ονομάτων και στην εθνοκάθαρση, υπέστησαν σοβαρές διώξεις από τις μυστικές κομμουνιστικές υπηρεσίες, την αστυνομία και άλλες αρχές επιβολής. Ορισμένοι από τους πιο θαρραλέους πέρασαν χρόνο στη φυλακή – για να απελευθερωθούν με την πτώση του κομμουνισμού στη Βουλγαρία στις 10 Νοεμβρίου 1989.

Η Απάντηση στο Ερώτημα

Έτσι, φτάνω τελικά στην κεντρική ερώτηση: γιατί το 1944 μία βουλγαρική διάλεκτος χαρακτηρίστηκε ως «Μακεδονική» γλώσσα, σε πλήρη αδιαφορία για την επιστημονική αλήθεια – ιστορική και γλωσσολογική; Η απάντηση είναι προφανής και απολύτως σαφής, αλλά σπάνια διατυπώνεται. Η ψευδής ονομασία είχε ως στόχο την οικειοποίηση ολόκληρης της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας, «όταν θα ερχόταν η κατάλληλη στιγμή». Η αυθεντικότητα αυτής της πρόθεσης αποδεικνύεται από την ίδια την εκδήλωση των σχετικών ιστορικών γεγονότων.

Η «κατάλληλη στιγμή» για την οικειοποίηση της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας «ήρθε» κάπως αργά, στις αρχές της δεκαετίας του 2000. Τότε, η κυβέρνηση της «πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας», με πρωθυπουργό τον Νικόλα Γκρουέφσκι, αποφάσισε να ξεκινήσει τη διαδικασία που είναι γνωστή σήμερα ως «αντικειμενισμός»⁵.

Αλλά ο προγραμματισμένος αντικειμενισμός κράτησε λίγο και τελείωσε μάλλον δυσάρεστα. Λίγο μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής του κέντρου των Σκοπίων, το οποίο ήταν γεμάτο αγάλματα από την ελληνική και βουλγαρική ιστορία (που οι ντόπιοι και οι διεθνείς επισκέπτες ονόμαζαν με χιούμορ «Ντίσνεϊλαντ»), ο «αντικειμενιστής» καταδικάστηκε σε φυλάκιση από δικαστήριο της ΒΜ για κακοδιαχείριση δημοσίων κονδυλίων. Έπειτα, βρήκε κατάλληλο για να διαφύγει από τη χώρα, τον χώρο αποσκευών ενός επιβατικού αυτοκινήτου και να φτάσει στην Ουγγαρία. Εκεί τον υποδέχτηκε ο Όρμπαν ως «πολιτικό πρόσφυγα» – ένα γεγονός στο οποίο οι σχετικές ευρωπαϊκές θεσμικές αρχές γύρισαν το βλέμμα τους και συνεχίζουν να το κάνουν.

Αλλά, ακόμη χειρότερα για τους «αντικειμενιστές», σε κοινωνιολογικές μελέτες και στην καθημερινή ζωή, ο πληθυσμός της ΒΜ αρνήθηκε σε μεγάλο ποσοστό να ταυτιστεί με την αρχαία ελληνική ιστορία και πολιτισμό⁶. Έτσι, η

⁵<https://en.wikipedia.org/wiki/Antiquization>.

⁶Με τον όρο «Μακεδόνες» παρακάτω, εννοούνται οι σλαβικές φυλές: «Ο πληθυσμός της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας είναι ποικιλόμορφος. Στις αρχές του 21ου αιώνα, σχεδόν τα δύο τρίτα του πληθυσμού δήλωναν Μακεδόνες. Οι Μακεδόνες γενικά ανιχνεύουν την καταγωγή τους στις σλαβικές φυλές που μετακινήθηκαν στην περιοχή μεταξύ του 6ου και του 8ου αιώνα μ.Χ.» <https://www.britannica.com/place/North-Macedonia/People>.

ιστορική δικαιοσύνη επικράτησε γενικά! Ωστόσο, η κλοπή της ονομασίας μίας αρχαίας γλώσσας, για να αντικαταστήσει την ονομασία μίας σλαβικής διαλέκτου, διαφορετικής από την ελληνική διάλεκτο της εποχής του Μεγάλου Αλεξάνδρου και γλωσσικά (γενεαλογικά και δομικά) πλήρως απομακρυσμένης από αυτή, παραμένει μία βίαιη **επιστημονική παραποίηση**. Η γλώσσα που ομιλείται στη ΒΜ δεν είναι Μακεδονική. Είναι μία δυτική βουλγαρική διάλεκτος, δηλαδή μια σλαβική διάλεκτος!

Συμπεράσματα

Η ιστορία των παρατεταμένων ανήθικων πολιτικών στα Βαλκάνια, που απορρίπτουν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα – όπως στην πρόσφατη ιστορία της αλλαγής των ονομάτων των Βουλγάρων Τούρκων, θα έπρεπε να στείλει ένα ισχυρό μήνυμα στους ψευδογράφους και τους χειραγωγούς του ονόματος και του γλωσσικού όρου «Μακεδονία».

Η σύγκρουση μεταξύ κυρίως της ΒΜ, από τη μία πλευρά, και της Ελλάδας και της Βουλγαρίας, από την άλλη, διαρκεί ήδη πολλές δεκαετίες, χωρίς προοπτική για μία λύση. Είναι καιρός, τόσο ο πληθυσμός της ΒΜ, όσο και οι πολιτικοί της, να συνειδητοποιήσουν πλήρως ότι η υπεξαίρεση μίας ονομασίας αρχαίας γλώσσας για πολιτικούς σκοπούς είναι μία ουσιαστικά ανήθικη πράξη – που δεν μπορεί, δεν πρέπει και πιθανότατα δεν θα γίνει αποδεκτή από τη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την ευρωπαϊκή κοινότητα και τον κόσμο!

Δεν είναι καθόλου δύσκολο να προβλέψει κανείς ότι, σε ένα υποθετικό σενάριο όπου η Καταλονία – ή κάποια άλλη περιοχή της Ευρώπης, που επιδιώκει την ανεξαρτησία, απαιτεί την αναγνώρισή της με ένα όνομα όπως το υποθετικό όνομα που αναφέραμε παραπάνω, της «Ευρώπης», θα συναντήσει μία άρνηση από την ΕΕ. Αλλά η ΕΕ έχει μέχρι στιγμής κάνει ακριβώς το αντίθετο, συμφωνώντας να επιτρέψει στους κατοίκους της γεωγραφικής περιοχής της Βόρειας Μακεδονίας να ονομάζουν τη γλώσσα τους «Μακεδονική».

Βιβλιογραφία

- Helsinki Accords (1975). *Conference on Security and Co-operation in Europe. Final Act*. Helsinki. <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf>.
- Kabakčiev, K. (2023). On conceptualization and misconceptualization of compositional aspect in Bulgarian publications. *Contrastive Linguistics* 48(1-2): 42-54.
- Παπανίκος, Γ. Θ. (2018). Η Μακεδονία Είναι Μόνο Μία και Είναι Γεωγραφική. <https://bit.ly/3pxuTiu>.
- Prespa Agreement (2018). <https://www.mfa.gr/images/docs/eidikathemata/agreement.pdf>.
- Schengen News (2024, September 26). *EU separates Albania's accession path from North Macedonia*. Article by Bleona Restelica. Schengen News. <https://schengen.news/eu-separates-albanias-accession-path-from-north-macedonia/>.
- Slavevkov, P. (1871). *Makedonskiyat vapros*. (The Macedonian issue). *Macedonia* V(3).
- Zaev, Z. (2019). *Makedonia kradeshe istoriya of sasedite si*. (Macedonia used to steal history from its neighbors). <https://shorturl.at/CDx2C>.

Balkan Politics Against Science: Why Was a Western Bulgarian Dialect Characterized as a "Macedonian" Language in 1944?

Krasimir Kabakčiev

*Deputy Director, Arts, Humanities and Education Division,
Athens Institute*

This paper examines a politicized linguistic issue and addresses the question of why, in 1944, a Western Bulgarian dialect was labeled "Macedonian," disregarding scientific evidence. The word "Macedonian" is Greek and means "mountainous." The designation "Macedonian" language was appropriated from Greece's cultural heritage at the end of World War II, following orders from Stalin. Today, a country seeking EU membership retains this misleading designation. The appropriation began 80 years ago. The significant Greek-Bulgarian majority today does not recognize a language called "Macedonian." In Bulgaria, citizens, linguists, and the government recognize the language spoken in present-day North Macedonia as a Bulgarian dialect. For Greeks, this "language" is simply considered Bulgarian. In line with its obligations under the Prespa Agreement (2018), the Greek government accepts the term "Macedonian" only as a reference to a Slavic language unrelated to Greek culture. The implications of this agreement are also examined in this paper.

Keywords: *Macedonia, linguistics, Prespa Agreement, Balkan politics*

